

תרגול מס' 2 במבנים אלגבריים 1

מבוא לתורת המספרים

הגדרה: בהינתן שני מספרים טבעיים, הממג"ב הוא המחלק המשותף הגדול ביותר של שני המספרים.

כלומר: $(a, b) = n \Leftrightarrow n = \max\{m : m|a \wedge m|b\}$. למשל: $\gcd(6, 10) = 2$.

הגדרה: בהינתן שני מספרים טבעיים, הכמק"ב הוא הכפולה המשותפת הקטנה ביותר של שני

המספרים. כלומר: $[a, b] = n \Leftrightarrow n = \min\{m : a|m \wedge b|m\}$. למשל: $[6, 10] = 30$.

דרך קלה לחשב את הממג"ב ואת הכמק"ב של שני מספרים הוא להיעזר בפירוק שלהם למס' ראשוניים.

כלומר אם: $a = \prod_{i=1}^{\infty} p_i^{\alpha_i} = p_1^{\alpha_1} \cdot p_2^{\alpha_2} \cdot \dots$ ו- $b = \prod_{i=1}^{\infty} p_i^{\beta_i} = p_1^{\beta_1} \cdot p_2^{\beta_2} \cdot \dots$

אזי הממג"ב הוא: $(a, b) = \prod_{i=1}^{\infty} p_i^{\min(\alpha_i, \beta_i)}$ והכמק"ב הוא: $[a, b] = \prod_{i=1}^{\infty} p_i^{\max(\alpha_i, \beta_i)}$

הערה: עפ"י הדרך הנ"ל קל לראות כי מתקיים: $\forall a, b \in \mathbb{Z} : [a, b] \cdot (a, b) = |a \cdot b|$.

אלגוריתם אוקלידס למציאת ממג"ב:

$$\begin{aligned}
 a &= bq_1 + r_1 \\
 b &= r_1q_2 + r_2 \\
 r_1 &= r_2q_3 + r_3 \\
 &\dots \\
 r_{k-2} &= r_{k-1}q_k + r_k \\
 r_{k-1} &= r_kq_{k+1}
 \end{aligned}$$

יהיו $a, b \in \mathbb{Z}$. נחשב:

ואז: $(a, b) = r_k$.

הוכחה: השאריות הולכות וקטנות. כיוון שהן אי-שליליות, התהליך חייב להסתיים בשלב מסוים.

מתוך המשוואה האחרונה נסיק כי: $r_k | r_{k-1}$. לכן בתוספת המשוואה הלפני האחרונה נקבל כי: $r_k | r_{k-2}$.

כך נמשיך ונקבל ש: $r_2 | r_1, r_k | r_1$ ולכן גם: $r_k | b$ ולכן עפ"י המשוואה הראשונה גם: $r_k | a$.

נותר להראות מקסימליות של r_k . נניח באופן כללי כי $t|a$ וגם $t|b$. נרצה להראות כי: $t \leq r_k$.

$$\begin{aligned} t|(a - bq_1) &= r_1 \\ t|(b - r_1q_2) &= r_2 \\ \text{אכן: } t|(r_1 - r_2q_3) &= r_3 \\ &\dots \\ t|r_k &\Rightarrow t \leq r_k \end{aligned}$$

אם כן נוכל לייצג כל שארית ע"י שאריות קדומות יותר וכך להגיע בסופו של דבר לקומבינציה לינארית של a, b באמצעות מספרים שלמים שתהיה שווה ל- (a, b) .

$$\begin{aligned} 133 &= 1 \cdot 95 + 38 \\ 95 &= 2 \cdot 38 + 19 & \text{ :דוגמה: נחשב את: } (133, 95) \\ 38 &= 2 \cdot 19 \end{aligned}$$

ולכן: $(133, 95) = 19$.

תרגיל: חשבו את $(1488, 1368)$ ומצאו שלמים s ו- t כך ש- $(1488, 1368) = 1488s + 1368t$.

פתרון: באמצעות אלגוריתם אוקלידס מקבלים כי: $(1488, 1368) = 24 = 23 \cdot 1488 - 25 \cdot 1368$.

משפט: $(m, n) = d \Rightarrow \exists k_1, k_2 \in \mathbb{Z} \mid k_1m + k_2n = d$ (נובע ישירות מאלגוריתם אוקלידס).

הערה: $(m, n) = 1 \Leftrightarrow \exists k_1, k_2 \in \mathbb{Z} \mid k_1m + k_2n = 1$.

הוכחה: עבור הכיוון $(\Rightarrow)$ - נובע מהמשפט.

עבור $(\Leftarrow)$: נתון $\exists k_1, k_2 \in \mathbb{Z} \mid k_1m + k_2n = 1$. נניח: $(m, n) = d$. אזי:

$$(m, n) = d \Rightarrow d|m \wedge d|n \Rightarrow d|k_1m + k_2n = 1 \Rightarrow d|1 \Rightarrow d = 1$$

תרגיל: הוכח כי כל שני מספרים עוקבים זרים זה לזה.

פתרון: צ"ל: $(n, n-1) = 1$. $\forall n > 1$. הוכחה: $n - (n-1) = 1$ כלומר $k_1 = 1, k_2 = -1$.

הגדרה: החבורה: $U_n = (\{1 \leq m \leq n \mid \gcd(m, n) = 1\}, \cdot, (\text{mod } n))$ נקראת "חבורת אוילר".

הערה: ראינו בתרגול הקודם כי לכל שתי חבורות מסדר 2 או 3 יש את אותו לוח הכפל, כלומר כל החבורות מסדר 2 הן איזומורפיות, וכן כל החבורות מסדר 3 הן איזומורפיות. התכונה הזו כבר לא מתקיימת עבור חבורות מסדר 4, לדוגמא: $U_8 \not\cong U_{10}$ למרות ששתי החבורות הן בנות 4 איברים.

$$\begin{cases} a \equiv b \pmod{n} \\ c \equiv d \pmod{n} \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} ac \equiv bd \pmod{n} \\ a+c \equiv (b+d) \pmod{n} \end{cases} \quad \text{תרגיל: הוכח:}$$

$$\begin{aligned} a \equiv b \pmod{n} &\Rightarrow \exists k_1 \in \mathbb{Z} \mid a = k_1n + b \\ c \equiv d \pmod{n} &\Rightarrow \exists k_2 \in \mathbb{Z} \mid c = k_2n + d \end{aligned} \quad \text{פתרון: נשים לב כי:}$$

$$. ac = (k_1n + b) \cdot (k_2n + d) = k_1k_2n^2 + dk_1n + bk_2n + bd \equiv bd \pmod{n} \quad \text{ולכן:}$$

$$. a + c = k_1n + b + k_2n + d \equiv b + d \pmod{n} \quad \text{כמו כן:}$$

$$. a \equiv b \pmod{n} \Rightarrow \forall m \in \mathbb{N}: a^m \equiv b^m \pmod{n}, ma \equiv mb \pmod{n} \quad \text{מסקנה:}$$

תרגיל: חשב את 177^{-1} ב- $\mathbb{Z}_{661}$ (אם קיים).

פתרון: נוודא תחילה כי 177 ו-661 אכן זרים עפ"י אלגוריתם אוקלידס, ואז נשחזר את המקדמים כך ש-

$$. b \equiv 177^{-1} \pmod{661} \quad \text{ומכאן ש: } a * 661 + b * 177 = 1$$

תרגיל: פתור את המשוואות:

$$. \text{א. } 7x = 12 \text{ ב- } \mathbb{Z}_{34}$$

$$. \text{ב. } 3x = 55 \text{ ב- } \mathbb{Z}_{2000}$$

פתרון: א. נשים לב כי: $(7, 34) = 1$ לכן 7 הפיך ב- $\mathbb{Z}_{34}$. עפ"י אלגוריתם אוקלידס נמצא כי: $7^{-1} = 5$.

$$\begin{aligned} 5 \cdot 7 &\equiv 1 \pmod{34} \Rightarrow 5 \cdot 7 \cdot 12 \equiv 12 \pmod{34} \\ \Rightarrow 60 \cdot 7 &\equiv 12 \pmod{34} \Rightarrow 26 \cdot 7 \equiv 12 \pmod{34} \end{aligned}$$

מכאן נקבל:

$$\begin{aligned} 3 \cdot 667 &= 2001 \equiv 1 \pmod{2000} \Rightarrow 3 \cdot 667 \cdot 55 \equiv 55 \pmod{2000} \\ \Rightarrow 3 \cdot 667 \cdot 55 &\equiv 55 \pmod{2000} \Rightarrow 3 \cdot 685 \equiv 55 \pmod{2000} \end{aligned}$$

ב.

תרגיל: חשב את שארית החלוקה של 2^{1000} ב-7.

$$2^{1000} = 2^{3 \cdot 333 + 1} = (2^3)^{333} \cdot 2 \equiv 1 \cdot 2 \pmod{7} \equiv 2 \pmod{7}$$

פתרון:

תרגיל: חשב את הספרה האחרונה של המספר 333^{333} .

$$333^{333} = (3 \cdot 111)^{333} = 3^{333} \cdot 111^{333} \equiv 3^{333} = (3^4)^{83} \cdot 3 = (81)^{83} \cdot 3 \equiv 3 \pmod{10}$$

פתרון: